

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1764

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 30 juni 2017

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 9 juni 2017 over de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 19 juni 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1761), over de brief van 9 mei 2017 over het verslag Raad Buitenlandse Zaken van 15 mei 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1748) en over de brief van 2 juni 2017 over onderhandelingen kernwapenverbod en deelname van Kamerleden aan de Nederlandse delegatie naar de vergadering van de Verenigde Naties (VN) (Kamerstuk 33 783, nr. 25).

De vragen en opmerkingen zijn op 14 juni 2017 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 16 juni 2017 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Omtzigt

De griffier van de commissie,
Van Toor

De EU heeft afgelopen twee jaar primair ingezet op de *Middle East North Africa*-regio, de Golf en Turkije. Onder Nederlands voorzitterschap is het *Contra-Terrorisme/Countering Violent Extremism*-expertnetwerk al uitgebreid naar de Sahel, Libanon en de Westelijke Balkan. Naast deze experts en *Contra-Terrorism*-dialogen kan de EU onder andere via capaciteitsopbouw sterker bijdragen aan het tegengaan van radicalisering in de Sahel en de Hoorn van Afrika. Zowel de MENA-regio als Turkije blijven, gezien de veiligheidsdreigingen en nauwe verbondenheid met de Europese veiligheid, echter ook prioriteit om de relaties mee te verdiepen.

Een groot aantal EU Lidstaten is actief betrokken bij zowel de inzet van de *Anti ISIS Coalitie* als het *Global Counterterrorism Forum*. (GCTF) Nederland koppelt maandelijks in EU verband terug over de activiteiten en resultaten van de FTF-werkgroepen in beide fora, en de inzet van het GCTF als geheel. Daarnaast is de EU zelf ook lid van de *Anti ISIS Coalitie* en de *Global Counterterrorism Forum*.

In de brief van de Minister staat dat terrorisme grensoverschrijdend is en onder andere een sterk buitenlands beleid vereist om de dreiging ervan te verminderen. De leden van de SP-fractie begrijpen die opmerking goed, maar hebben ook oog voor de relatie tussen het buitenlands beleid van westerse landen en terroristische aanslagen in en dreiging tegen westerse landen, waar Jeremy Corbyn, de leider van de Labour Party in het Verenigd Koninkrijk, onlangs nog een uitspraak over deed. Kan de Minister nader ingaan op die relatie? Hoe ziet hij die? In hoeverre ziet de Minister het westerse militaire optreden in het Midden-Oosten als reden voor terroristen om aanslagen te plegen, zoals onlangs bijvoorbeeld in Manchester en Londen?

21. Antwoord van het kabinet:

Europa blijft een doelwit voor extremistische groeperingen, de aanslagen in London en Manchester zijn een treurig voorbeeld daarvan. In het algemeen geldt dat alle landen die deelnemen aan de *Anti-ISIS* coalitie door jihadisten als legitiem doelwit worden beschouwd.

Gezien de nauwe verbondenheid van interne en externe veiligheid blijf inzet op dit terrein noodzakelijk. Ondanks de voortgang die gemaakt wordt in de strijd tegen ISIS blijft een inzet langs zowel militaire als civiele sporen tegen ISIS noodzakelijk om ISIS effectief te bestrijden. Naarmate het terrein en de steun voor ISIS in Syrië en Irak verder afbrokkelt, moet rekening worden gehouden met terugkerende buitenlands strijders. Dit blijft voor het kabinet, maar ook in de *Anti ISIS Coalitie* en in het *Global Counterterrorism Forum* een belangrijk aandachtspunt gezien de mogelijke dreiging die hiermee gepaard gaat.

Onderhandelingen kernwapenverbod

De leden van de PVV-fractie zien met lede ogen aan dat Nederland een activistisch linkse koers heeft ingezet en streeft naar een kernwapenverbod. Deze leden vinden het onbegrijpelijk dat het kabinet zich hiermee van andere NAVO-bondgenoten distantieert. Welk effect denkt het demissionaire kabinet met deze koers te bereiken aangezien er verder geen draagvlak voor een kernwapenverbod is binnen het (nucleaire) NAVO-bondgenootschap? Is deze stellingname schadelijk voor de

reputatie van Nederland binnen het bondgenootschap en heeft het gevolgen voor de informatiepositie van onze inlichtingendiensten?

22. Antwoord van het kabinet:

Nederland onderhandelt als enig NAVO-land in de VN met 131 andere landen over een Verdrag dat tot doel heeft om een kernwapenvrije wereld. Deelnemen betekent niet dat we ons nu al automatisch ook committeren aan de uitkomst van de onderhandelingen. Dat zal – als altijd bij internationale onderhandelingen – een eigenstandig oordeel zijn van het kabinet. Deelnemen is niet hetzelfde als instemmen. Deelnemen aan de onderhandelingen verschaft ons meer invloed dan aan de zijlijn staan.

Nederland nam ook al in maart deel aan de eerste ronde van de onderhandelingen. Nederland handelt te goeder trouw door nu ook aan de tweede ronde deel te nemen.

Vooruitgang op het nucleaire ontwapeningsdossier is hard nodig. Het past Nederland daarom niet om dit internationale proces waaraan 132 VN-lidstaten deelnemen, dat deze vooruitgang poogt af te dwingen, links te laten liggen. Nederland heeft op ontwapeningsgebied een «bruggenbouwers» functie. Zo waren we in mei Voorzitter van de «voorbereiden» Commissie («Prepcom») van het Non-proliferatieverdrag. Alle pistes die ontwapening dichterbij kunnen brengen, moeten worden verkend. Soms is dat diplomatie (zoals de Iran-deal), soms moeten keiharde sancties worden toegepast (in het kader van Noord-Korea) en soms moeten internationale verdragen worden verkend.

Nederland is geen enkele verplichting aangegaan die onverenigbaar is met ons NAVO-lidmaatschap. In een prealabele verklaring, opgesteld langs lijnen van het gestelde in de Kamerbrief van 2 juni (Kamerstuk 33 783, nr. 25), heeft Nederland verklaard dat een tekst die niet strookt met onze NAVO-verplichtingen, die niet afdoende verificatiebepalingen bevat of die afbreuk doet aan het Non-Proliferatie Verdrag, niet ondertekend zal kunnen worden. De tekst van de gehele verklaring die Nederland op 15 juni uitsprak luidde als volgt:

Madam Chair,

The Netherlands would like to express its appreciation for your efforts in producing the draft text of a Convention on the Prohibition of Nuclear Weapons. We have every confidence in your abilities to lead these negotiations to a productive conclusion. A world without nuclear weapons remains our undisputed goal, and we hope that these proceedings will constitute a meaningful step towards this goal.

As we have stated during the March round of these talks, there are five criteria for the Netherlands for a convention prohibiting nuclear weapons.

- One, it has to be an effective step towards the total elimination of nuclear weapons.*
- Two, it must be compatible with existing instruments and in particular it must respect and safeguard the Non-Proliferation Treaty, including Article VI.*
- Three, it must enjoy broad support within the UN, including among nuclear possessor states.*
- Four, it must be verifiable.*

- *Five, it must be compatible with our obligations as a member of NATO.*

Madam Chair,

We have closely studied and analysed the draft text that you distributed, which was based on the discussions we had here in March. We consider this draft a useful starting point for the discussions in the next three weeks. Still, it contains a number of elements that require improvement or alteration.

The Netherlands shares the desire of all those present here to make further headway with the implementation of Article VI of the NPT. We fully support the goal of a world without nuclear weapons. To that end, we have been an active participant in various disarmament processes; this includes our Chairmanship of the NPT PrepCom 2017. We will keep negotiating, constructively and in good faith, in an attempt to bring the text of the draft in line with the aforementioned key elements of our position.

We will further develop and clarify our positions regarding the different elements of the treaty during the topical discussions and consultations in the next three weeks. Therefore, I will limit myself here to a number of overall points here that we would like to address:

- *To increase its effectiveness, the draft text should be slimmed down, simplified and shortened. At this stage, a number of its provisions copy existing obligations, set up unnecessary procedures or are confusing. It should become more clear what the goal and purpose of the instrument should be.*
- *We would like to bring the draft text more in line with existing structures and instruments, most notably the NPT, in order for it to strengthen these instruments.*
- *The provisions on verification need strengthening. At this point the text weakens, not strengthens, existing norms. It also requires a stronger, forward-looking provision on disarmament verification.*
- *Several of its provisions should be clarified or brought more in line with existing law and practices.*

The text that is currently before us contains elements that are incompatible with our NATO-commitments. At this point, it also lacks any considerations related to international stability and security, despite the fact that this is of crucial importance. The relation between the prohibition and disarmament, too, remains elusive in the current text. Addressing these issues would increase the effectiveness of the Convention.

The Netherlands will negotiate in complete transparency about its position and intentions: we would like to clarify on the outset that it will be unable to sign up to any instrument that is incompatible with our NATO obligations, that contains inadequate verification provisions or that undermines the Non-Proliferation Treaty. I would also like to stress that the instrument needs to enjoy broad support within the UN, including among nuclear possessor states.

Madam Chair,

The Netherlands looks forward to engaging on these and other issues. Clearly we have a busy three weeks ahead of us. The Netherlands are looking forward to constructive discussions under your excellent leadership.

Thank you.

Bovendien heeft Nederland vooraf uitgebreid met NAVO-bondgenoten gesproken over onze positie en zullen wij dit ook tijdens onderhandelingen blijven doen. Onze positie binnen de NAVO blijft onveranderd.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het aantal kernwapens sterk moet worden teruggedrongen. Het uiteindelijke doel is dat alle kernwapens volledig worden vernietigd en verwijderd. Daarom is handhaving en versterking van de afspraken over non-proliferatie noodzakelijk. De leden van de D66-fractie vinden het daarom heel goed dat Nederland deelneemt aan besprekingen over een verbod op nucleaire wapens. De genoemde leden willen de Minister tevens bedanken dat een Kamerdelegatie welkom is als waarnemer bij de tweede onderhandelingsronde over een verbod op kernwapens. De genoemde leden betreuren het wel dat, ondanks herhaalde verzoeken, de informatievoorziening naar de Kamer over deze onderhandelingen en de Nederlandse positie daarin zeer summier is. In de recente brief van 2 juni jl. schrijft de Minister dat de verdragstekst zoals voorgesteld meerdere onderdelen bevat die niet verenigbaar zijn met Nederlandse uitgangspunten en de NAVO-verplichtingen. Graag ontvangen deze leden een heldere en uitgebreide toelichting om welke onderdelen het gaat en op welke wijze deze niet stroken met Nederlandse uitgangspunten en/of NAVO-verplichtingen.

23. Antwoord van het kabinet:

Een definitieve analyse van het verdrag kan pas gemaakt worden aan de hand van de complete definitieve verdragstekst. Nederland kijkt in deze context uiteraard naar bestaand oorlogsrecht en bestaande humanitaire verplichtingen. Artikel 1 van de huidige concepttekst van het verdrag verbiedt echter enkele handelingen, welke deel uitmaken van de doctrine van de NAVO zoals die is neergelegd in onder andere de *Deterrence and Defence Posture Review (DDPR)*.

Nederland heeft verder gesteld dat een verbod effectief moet zijn. Dit houdt in dat de doelstelling van het verdrag helder moet zijn. Nederland zal daarom trachten de tekst van het verdrag duidelijker te koppelen aan de doelstelling van de algehele eliminatie van kernwapens. Ook zullen wij ons inzetten om de huidige tekst te verduidelijken en te simplificeren.

Daarnaast ziet Nederland graag dat de bepalingen over de verificeerbaarheid van het verbod versterkt worden. Landen zullen immers pas ontwapenen indien zij zich ervan kunnen overtuigen kunnen zijn dat anderen dit ook doen. Het ontwerpverdrag zal daarnaast beter verenigbaar moeten worden met bestaande verdragen en organisaties zoals het NPV en het IAEA, zowel inhoudelijk als procedureel en institutioneel. De juridische relatie tussen het NPV en het huidige verdrag moet duidelijker omschreven worden – zo heeft ook de Costa Ricaanse voorzitter zelf al aangegeven. Daarnaast wil Nederland bijvoorbeeld graag een bepaling die lidmaatschap van het NPV verplicht stelt voor landen die een kernwapenverbod ondertekenen.

Ook willen de genoemde leden graag weten welke «andere technische en juridische elementen» niet toereikend of aanvaardbaar zijn, zoals de Minister stelt. Daarbij zouden de genoemde leden het op prijs stellen als de Minister enigszins kan toelichten welke verdragstekst Nederland dan wel voor ogen heeft en acceptabel acht, zo ver dat de onderhandelingspositie van Nederland in de VN niet nadelig beïnvloedt.

24. Antwoord van het kabinet:

Effectiviteit van een dergelijk verdrag zal in ultimo afhangen van de steun onder nucleaire staten. Dit betreft juridische en procedurele onzorgvuldigheden waarvoor Nederland verbeteringen zal aandragen. Het verdrag kan op deze punten beter in lijn worden gebracht met bestaand recht en praktijk, bijvoorbeeld het humanitair oorlogsrecht of het wapenhandelsverdrag.

Over het verloop van de onderhandelingen, en daarmee over de inhoud van de uiteindelijke tekst, kan vooraf niet worden gespeculeerd.

De leden van de D66-fractie benadrukken nogmaals dat nucleaire ontwapening voor hen een belangrijk onderwerp is en een goede informatievoorziening hierover dus zeer op prijs stellen. Daarom vragen deze leden de Minister om zo spoedig als mogelijk de Kamer uitgebreid te informeren over het verloop en de uitkomsten van de tweede onderhandelingsronde. Daarbij willen deze leden de Minister verzoeken om uitgebreider te rapporteren dan bijvoorbeeld enkel te vermelden dat sommige aspecten van de verdragstekst voor Nederland niet acceptabel zijn. Een dergelijke informatievoorziening doet geen recht aan het belang van het onderwerp. De genoemde leden verwachten van de Minister dat hij de Kamer beter informeert en meeneemt in de voortgang van de onderhandelingen.

De leden van de GroenLinks-fractie steunen de poging om het gebruik, bezit en verwerven van kernwapens illegaal te maken. Het ligt in hun ogen in het verlengde van het verbod op andere inhumane wapens, zoals de verboden op chemische en biologische wapens. Is de Minister het met deze leden eens dat het Non Proliferatie Verdrag niet toereikend is gebleken om het aantal kernwapenmachten te beperken en de regels rondom kernwapens aanscherping behoeven? Is de Minister bereid zich actief en constructief op te stellen tijdens onderhandelingen in New York over de definitieve tekst van het verbod? Acht de Minister het mogelijk dat er een verdrag komt dat Nederland wel kan onderschrijven?

25. Antwoord van het kabinet:

Het Non Proliferatie Verdrag (NPV) is zonder twijfel effectief gebleken in het voorkomen van nucleaire proliferatie. Hoewel niet precies te zeggen is hoeveel landen zonder het NPV kernwapens zouden hebben ontwikkeld, werd voor de inwerking-treding voorspeld dat 15 tot 25 landen kernwapens zouden ontwikkelen. Het NPV heeft dit aantal drastisch beperkt.

Zuid-Afrika, Oekraïne en Kazachstan hebben afgezien van hun nucleaire arsenalen en zijn toegetreden tot het NPV. Op basis van de afspraken in het NPV zijn de internationale gemeenschap en Iran tot een oplossing gekomen voor de crisis omtrent het Iraanse nucleaire programma. Ook de intensieve verificatie door het IAEA die daarbij hoort is vindt zijn grondslag in het NPV, net als het recht op het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden.

Op basis van genoemde afspraken die uit het NPV voortvloeien is er een einde gekomen aan de wapenwedloop tussen grote nucleaire machten als de VS, Rusland en China, is het aantal kernwapens in de wereld drastisch gedaald van ruim 70.000 naar 16.000, en is er zo goed als een einde gekomen aan nucleaire tests.

Het NPV heeft deze beperking van nucleaire arsenalen mogelijk gemaakt. Tegelijkertijd is er onvrede over het tempo van nucleaire ontwapening van de kernwapenstaten onder artikel VI.

Daarom zijn er initiatieven gaande die verder bouwen aan een wereld zonder kernwapens. Allereerst wil ik daarbij wijzen op de continuerende implementatie van het huidige New START verdrag tussen de VS en Rusland, waarin deze zich verplichten het aantal strategische kernwapens te beperken. Daar horen ook wederzijdse inspecties bij, die het vertrouwen tussen deze landen, zeker op militair niveau, bevorderen.

Daarnaast is Nederland een van de voortrekkers van de nieuwe besprekingen over een splijtstofstopverdrag (FMCT). Een FMCT is een onmisbaar onderdeel van het definitief beëindigen van de wapenwedloop; als landen immers geen splijtstof meer kunnen produceren voor militair gebruik, kunnen er geen nieuwe kernwapens meer gebouwd worden. Ook is Nederland een sleutelspeler op het gebied van verificatie van ontwapening. Er zijn diverse initiatieven die op dit gebied aan de orde zijn. Het moge duidelijk zijn dat landen ontwapening bij elkaar willen kunnen controleren voordat ze op dit gebied afspraken maken. Nederland werkt met partners, waaronder kernwapenstaten, hard aan manieren om dit mogelijk te maken. Wij zetten ons ook in voor goede afspraken in het kernwapenverbodsverdrag in deze context.

Al deze ontwapeningsinitiatieven – maar ook de onderhandelingen over een kernwapenverbod – zijn vastgelegd door Nederland als voorzitter van de voorbereidende commissie van de toetsingsconferentie van het NPV (PrepCom 2017). Op basis van dit document zal de internationale gemeenschap – inclusief de kernwapenstaten – de komende jaren bespreken hoe verdere voortgang op ontwapening mogelijk is.

Klopt het dat de NAVO zich in het verleden steeds heeft aangepast aan nieuw internationaal recht, zoals bij het verbod op chemische en biologische wapens? Ziet de Minister de mogelijkheid dat de NAVO zich op termijn aanpast aan een dergelijk verdrag? Heeft de Minister contact met NAVO-bondgenoten over het verdrag? Wordt er druk uitgeoefend op Nederland om geen verdrag te ondertekenen? Van welke zijde?

26. Antwoord van het kabinet:

De biologische wapenconventie en de chemische wapenconventie zijn uiteindelijk beiden pas onderhandeld en van kracht geworden toen de hoofdrolspelers zich ervan hadden overtuigd dat dit ten dienste stond van het (internationale) veiligheidsbelang. Ook bij de landmijnen- en clusterconventies is duidelijk te zien dat landen zich pas aansluiten als vanuit hun optiek aan deze voorwaarden is voldaan. De huidige kernwapenbezitters hebben ondubbelzinnig gesteld dat zij zich niet zullen aansluiten bij een verbod op kernwapens. De vergelijking met andere verdragen gaat dus niet op. Nucleaire afschrikking en «burden sharing» spelen een wezenlijk andere rol binnen de NAVO dan enige andere wapens.

Zie voor de overige vragen eveneens het antwoord op vraag 22.

De leden van de SP-fractie constateren dat deze week bij de Verenigde Naties in New York de tweede en laatste onderhandelingsronde begint voor een verdrag over een verbod op kernwapens. Er ligt inmiddels al een concepttekst, waar maar liefst 132 landen aan hebben gewerkt. Daarin staat onder andere dat het verboden wordt om kernwapens te maken, te gebruiken en in het bezit te hebben. Dat is uiteraard niets minder dan een wereld zonder kernwapens, de global zero, waar ook de Minister voorstander van zegt te zijn. Omdat nucleair wapengekletter weer verontrustend actueel is, stond er vorige week in het NRC Handelsblad een opiniestuk van een bonte verzameling auteurs, waaronder Ko Colijn en Herman Wijffels. Zij zeggen tegen de regering: grijp deze kans om de wereld te verlossen van een levensgevaarlijke erfenis van de Koude Oorlog, waarmee we ons nageslacht niet mogen opzadelen. De leden van de SP-fractie zeggen hen dat na en roepen de Minister op te blijven zoeken naar mogelijkheden om steun te geven aan het verdrag. Kan de Minister daarop reageren?

27. Antwoord van het kabinet:

Zie de antwoorden op vraag 23, 24 en 25.

Is de Minister het met deze leden eens dat het aanstaande verdrag verwelkomd dient te worden aangezien er de laatste jaren geen enkele serieuze stap is gezet richting ontwapening? Ziet de Minister, aangezien Nederland als enige NAVO-land deelneemt aan de onderhandelingen, mogelijkheden om een positief effect te hebben op kernwapenstaten die zo'n verdrag niet zien zitten?

28. Antwoord van het kabinet:

Zie de antwoorden op vraag 25 en 26.

Is de Minister ook bereid een appreciatie naar de Kamer te sturen van de uiteindelijke verdragstekst die naar verwachting begin volgende maand uit onderhandeld zal zijn?

29. Antwoord van het kabinet:

Ja, uw Kamer zal een dergelijke appreciatie ontvangen.

De leden van de PvdA-fractie constateren dat de VN-resolutie over een kernwapenverbod die een grote meerderheid van landen in 2016 aannam, het begin was van een onomkeerbare stap richting een wereldwijd kernwapenverbod. Ook het jaar 2017 ziet er veelbelovend uit als het gaat om een kernwapenvrije wereld. De deelname van de Nederlandse regering aan de eerste onderhandelingsronde afgelopen maart legde hiervoor een belangrijk fundament. De blijvende uitvoering die Nederland geeft aan de motie-Sjoerdsma c.s. (Kamerstuk 33 783, nr. 19), verwelkomen deze leden dan ook zeer. De concept verdragstekst biedt een sterke basis voor de aanstaande onderhandelingen en voor Nederland in het bijzonder. De Minister benadrukt in zijn brief van 24 maart 2017 (Kamerstuk 33 783, nr. 24) dat een verbodsinstrument zich goed moet verhouden tot andere bestaande instrumenten. Het concept bevestigt het cruciale belang van het Non-Proliferatieverdrag (NPV). En omdat de concepttekst daarnaast de verplichting uit artikel VI van de NPV bekrachtigt, zal het verbodsverdrag geen ondermijnende werking hebben op de NPV. De leden van de PvdA-fractie denken dat dit ook anders valt te lezen: met de voorgestelde verdragstekst wordt juist toegewerkt naar het onderwerp en doel van de NPV om de proliferatie van kernwapens te beëindigen en ontwapening van kernwapens teweeg te brengen. De

modernisering van kernwapens vormt een grotere bedreiging voor het NPV dan de onderhandelingen over een verbodsverdrag in VN-verband. Hoe ziet de Minister deze lezing van de verdragstekst?

30. Antwoord van het kabinet:

Het kabinet acht de huidige verwijzingen naar het NPV in de concepttekst onvoldoende om te garanderen dat het kernwapenverbod geen ondermijnende uitwerking kan hebben op het bestaande regime. Daarin is Nederland ook zeker niet het enige land. Een voorbeeld is de verwijzing naar verificatie door het IAEA, die door de concepttekst aan een lagere standaard wordt verbonden dan die onder het NPV. Nederland zal zich in New York inzetten om de tekst op dergelijke punten aanmerkelijk te verbeteren.

Zie voor het overige ook het antwoord op vraag 23.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Minister of hij zich bij de tweede onderhandelingsronde gaat inzetten voor het (verwerven van) steun aan een verdragstekst die ieder gebruik van kernwapens strijdig verklaart met het humanitair oorlogsrecht. En indien dit het geval is, zou de tekst dan ook het beginsel van onderscheid moeten benoemen?

31. Antwoord van het kabinet:

Zie het antwoord op vraag 23.

Immers andere wapens die ook geen onderscheid kunnen maken tussen burgers en strijders, burgerobjecten en militaire doelen zijn op eenzelfde manier expliciet verboden. Nederland heeft in dit verband verschillende verdragen ondertekend en ondersteund, zoals het Landmijnen Verdrag en het Verdrag inzake Clustermunitie. De leden van de PvdA-fractie lezen de concepttekst zo dat het juist het cruciale belang van het Non-Proliferatieverdrag (NPV) bevestigt en dat men de voorgestelde verdragstekst toewerkt naar het onderwerp en doel van de NPV om de proliferatie van kernwapens te beëindigen en ontwapening van kernwapens teweeg te brengen. Kan de Minister zijn argument dat dit conceptverdrag het NPV zou ondermijnen nader onderbouwen?

32. Antwoord van het kabinet:

Zie hiervoor de antwoorden op vraag 23, 24, en 30.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren leggen de Minister de volgende vragen en opmerkingen voor:

1. De deelname van Nederland aan de eerste ronde onderhandelingen over het kernwapenverbod werd bijzonder gewaardeerd door de deelnemende landen. Tweederde van de wereld (132 landen) deed mee! Alles wijst ernaar dat een ruime meerderheid van landen geschiedenis zal schrijven door op 7 juli te komen tot een definitieve verdrag van het verbod op kernwapens. Hiermee is het wereldwijde kernwapenverbod een feit. Nederland zou moreel leiderschap moeten tonen en zou moeten horen bij de ruime meerderheid die dit verbod gaat steunen. Onderschrijft de Minister dit uitgangspunt? En zo ja, wil hij dat uitdragen.

33. Antwoord van het kabinet:

Zie hiervoor de antwoorden op vraag 23 en 24.

2. Nederland is ondertekenaar van het Non Proliferatie Verdrag (NPT). Nederland is dus middels artikel 6 verplicht ter goeder trouw te onderhandelen over (nucleaire) ontwapening. Het concept verdrag dat nu voorligt is een Non Proliferatie Verdrag met één groot verschil: de 5 landen die onder het NPT kernwapens mogen bezitten mogen dat niet langer. En dat lijkt ons een heel goed idee. Want het heeft niet gewerkt. Het is immers niet bij 5 kernwapenstaten gebleven. Tijd om een betere norm te stellen. Is de Minister bereid dit te doen? Steun voor het kernwapenverbod ligt in het verlengde van de wens van Nederland om te komen tot een wereld zonder kernwapens. Het kernwapenverbod is een onmiskenbare stap op weg hiernaartoe. De regering geeft nu aan de huidige concepttekst niet te steunen.

34. Antwoord van het kabinet:

Zie hiervoor het antwoord op vraag 25.

3. In zijn brief geeft de Minister aan niet in te kunnen stemmen met een tekst die «niet strookt met onze NAVO-verplichtingen». Laat er geen misverstand over zijn: Daadwerkelijke steun aan het kernwapenverbod zal *uiteraard* een uitdaging zijn voor Nederland. Ondertekening van het verdrag zou namelijk betekenen dat we met de VS om de tafel moeten zitten om de bilaterale afspraken over de stationering van Amerikaanse kernwapens in Nederland en de nucleaire taak van de Nederlandse luchtmacht te beëindigen. Het is echter van belang om te weten dat steun van een NAVO-land voor het verbod wél mogelijk is. Immers de NAVO heeft zich steeds aangepast aan nieuw internationaal recht, zoals bv het verbod op chemische en biologische wapens. Dat kan nu ook. Is de Minister het met de kern van deze redenering in principe eens: wel en uitdaging, geen harde juridische of anderszins barrières? En is de Minister alsnog bereid zijn standpunt te herzien?

35. Antwoord van het kabinet:

Zie hiervoor het antwoord op vraag 26.

4. Er zijn al NAVO-lidstaten met nationaal beleid dat deelname aan de kernwapenactiviteiten van het bondgenootschap beperkt, *zonder* dat het NAVO-lidmaatschap in de weg staat. NAVO-lidstaten als IJsland, Denemarken en Noorwegen hebben hun havens gesloten voor marineschepen die geschikt zijn om kernwapens te dragen. Denemarken, Noorwegen en Spanje laten geen kernwapens op hun bodem toe in vreedetijd. Nederlandse steun voor het kernwapenverbod zou niet betekenen dat we geen lid meer kunnen zijn van militaire allianties waar staten met kernwapens onderdeel van zijn. Het NAVO-lidmaatschap kan dus niet als reden worden genoemd om het kernwapenverbod niet te steunen. Ziet de Minister een dergelijke invulling voor Nederland ook weggelegd? Waarom niet? De NAVO heeft zich steeds aangepast aan nieuw internationaal recht, zoals bv het verbod op chemische en biologische wapens. Dat kan nu ook.

36. Antwoord van het kabinet:

Geen enkele van de hierboven genoemde voorbeelden betreft een internationaal verbod op het gebruik van kernwapens.

Nederland heeft in NAVO-verband een kernwapentaak. Met de uitvoering van deze taak is één squadron F-16's belast. Het kabinet is geen voorstander van een eenzijdig besluit om deze kernwapentaak af te stoten zolang de NAVO een nucleaire alliantie is. Dat zou niet passen bij onze bondgenootschappelijke verplichtingen en afbreuk doen aan de geloofwaardigheid en de positie van Nederland in de discussies over de NAVO-strategie, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de opstelling van andere landen op nucleair gebied.

Zie voor het overige het antwoord op vraag 23.

5. Eerder toonde ons land tijdens de onderhandelingen over andere belangrijke ontwapeningsverdragen ook moreel leiderschap: Nederland wordt bijvoorbeeld nog steeds geprezen voor het verbieden van investeringen in clustermunitie. Bij dit nieuwe historische verbodsverdrag kunnen we niet achterblijven. Een constructieve en actieve bijdrage aan de onderhandelingen over de definitieve tekst van het kernwapenverbod zal goed passen bij het leiderschap van Nederland op belangrijke ontwapeningsthema's. Is de Minister het eens met deze beeldvorming en wil hij derhalve het standpunt heroverwegen? En *dus* deze rol ook op zich te nemen namens Nederland?

37. Antwoord van het kabinet:

Zie hiervoor de antwoorden op vraag 23 en 24.

6. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben begrepen dat de mogelijkheid om Tweede Kamerleden als waarnemer mee te laten gaan naar de onderhandelingen al geruime tijd bekend was. Toch kwam deze mededeling vanuit de kant van de Minister enkele dagen geleden. Kan de Minister aangegeven wat de reden is dat dit zo lang geduurd heeft?

38. Antwoord van het kabinet:

De deelname van de Kamer aan de onderhandelingen hangt samen met Nederlandse inzet. Deze inzet kon niet worden geformuleerd en vastgesteld voordat de ontwerptekst van het verdrag verspreid werd, wat pas op 22 mei jl. gebeurde.

Christenen

Tenslotte verzoeken de leden van de CDA-fractie de Minister met klem om de steeds ernstigere christenvervolging in het Midden-Oosten te adresseren in EU-verband. De christelijke organisaties Open Doors, Served en Middle East Concern hebben op 7 juni jl. het rapport «Understanding the recent movements of Christians leaving Syria and Iraq» (<https://www.opendoors.nl/downloads/Understanding-the-recent-movements-of-Christians-leaving-Syria-and-Iraq.pdf>) uitgebracht. Daaruit blijkt dat sinds het begin van de burgeroorlog in Syrië, in 2011, naar schatting 50 tot 80 procent van de christelijke bevolking in Irak en Syrië naar het buitenland gevlucht is. De komst van Islamitische Staat (IS) was het «kantelpunt» in een al langer bestaande situatie waarin christenen „hun hoop op een veilige en zekere toekomst totaal kwijt waren.» Ook zou er weinig hoop zijn voor christenen die zich elders gevestigd hebben, op terugkeer. Het Midden-Oosten, zo stellen geïnterviewden, is niet langer een thuis voor christenen.